

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
BAŞKANI PROF. DR. REŞAT GENÇ'İN SEMPOZYUM'U
AÇIŞ KONUŞMASI

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kurucusu, Büyük Mücahit, Cumhurbaşkanlığı Sayın Rauf Denktaş, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Değerli Meclis Başkanı, Değerli Başbakanı, Kırgızistan Cumhuriyeti'nin Aziz Başbakan Yardımcısı, Değerli Bakanlar, Değerli Komutanlar, Kıymetli Meslekdaşlarım, Sevgili Öğrenciler, Değerli Basın mensupları,

Bilindiği gibi Üçüncü Milletlerarası Atatürk Sempozyumu'nun ana teması "XXI. Yüzyıla Girerken Atatürkçülüğün Değerlendirilmesi ve Yorumu" olarak belirlenmiştir.

Bunun için öncelikle Atatürkçülüğün ve Atatürkçü Düşünce'nin neleri ifade ettiğini satır başları ile de olsa hatırlamakta, hatırlatmakta fayda görüyorum.

Atatürkçülük demek, her şeyden önce Türk milletinin özüne dönmesi demektir. Atatürk hareketi bir öze dönüş hareketidir. Millet şuuruna sahip olmak, millî benliğe, kimliğe ve kişiliğe sahip olmak demektir. Türk milletinin ümmet bilinci yerine millet bilincini kazanması demektir. "Yegâne fahrim ve servetim Türklükten başka birşey değildir" diyen Atatürk, "Bütün çağdaş milletlerle bir âhenkte yürümekle beraber, Türk toplumunun özel karakterlerine ve başlıbaşına bağımsız kimliğini korumak gerekir" demek suretiyle; milletimizin, medenî milletler ailesinin şerefli ve eşit bir üyesi, kendi kimlik ve kişiliğine sahip bir üyesi olması gerçeğinin de fikir babası ve uygulayıcısıdır.

Atatürkçülük demek, millî devlet demektir. İstiklâl, hürriyet ve bağımsızlık demektir. Tutsak edilmeye, bölünmeye, parçalanmaya karşı olmak, karşı gelmek, baş kaldırmak demektir. "Hürriyet benim karakterimdir" diyen Dâhî Önderin Türk İstiklâl Savaşı'ndaki parolası da "Ya istiklâl Ya Ölüm" olmuştur.

Bu itibarla Atatürkçülük demek, sömürgecilığe, emperyalizmin her tür-lüsüne baş kaldırmak, boyun eğmemek demektir. Aynı zamanda başkalarının, bir

takım dış güçlerin entrika ve oyunlarla bizim işlerimize karışmaması, karıştırılmaması demektir.

Atatürkçülük, millî devlet demek olduğu kadar üniter, yani tekil devlet de demektir. Yani Türk vatanının bölünmez bütünlüğü ve Türk milletinin millî birlik ve beraberliği de demektir.

Atatürkçülük, kayıtsız şartsız bağımsız millet ve bağımsız devlet demektir. Yanî idarî, malî, ekonomik, askerî, adlî kültürel, hülâsâ her konuda tam bağımsızlık demektir.

Atatürkçülük, Millet egemenliğine dayalı (hâkimiyet-i milliyeye müstenid) bir sistem demektir, Cumhuriyet demektir, Demokrasi demektir. Gerçekten de O, "Demokrasi prensibinin en modern ve akılcı uygulamasını sağlayan hükümet biçimi Cumhuriyettir" demek suretiyle çağımızda pek çok ve çeşitli örneklerini gördüğümüz sözde ve sahte Cumhuriyetlerden farklı olarak, gerçek demokrasiyi, demokrasi temeline dayalı Cumhuriyeti esas aldığımız açıkça ortaya koymuştur. Nitekim O'nun daha İstanbul'dan Samsun'a giderken kafasındaki düşünce "Hakimiyet-i Milliyeye müstenid, kayıtsız şartsız bu bağımsız yeni bir Türk Devleti" kurmak düşüncesi idi.

Atatürkçülük, çağdaşlık demektir. Çağdaş uygarlık demektir. Medeniyet demektir. Bütün medenî dünyada olduğu gibi, bizim için de demokratik devlet, Lâik devlet, Sosyal devlet ve hukuk devleti demektir. Büyük Önder Atatürk'ün milletimize bu konularda gösterdiği hedef, çağı yakalamak, hatta çağın da önüne geçmek hedefidir. O, "millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız" derken bunu, yani çağdaşlaşmayı ve medenileşmeyi, milletimiz için bir var olma, bir hayat davası olarak görüyordu.

Amacı, ülkemizde demokrasinin bütün kurumları ve kuralları ile, en gelişmiş örneklerine uygun seviyeye çıkarılması idi. Bunun için, modern demokrasilerde olduğu gibi, bütün millet fertleri din, mezhep, vicdan, düşünce ve ifade hürriyetine sahip olarak, Türkiye Cumhuriyeti kanunları önünde her bakımdan eşit kılınmış, Lâiklik; inanç ve ibadet, düşünce ve vicdan hürriyetinin sağlayıcısı ve hukukî teminatı olarak Cumhuriyetimizin yapısına bizzat Atatürk tarafından kazandırılmıştır. Bu itibarla Lâiklik Atatürkçü düşüncenin de, bu düşünce üzerine bina edilmiş olan Atatürk İnkılâbı'nın da temeli olmuştur, temeli olarak kalacaktır.

Atatürkçülük, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne vücut vermiş olan ve Misak-ı Milli ile çizilmiş sınırlar içinde yaşayan bütün vatandaşlarının her türlü sosyal yardım ve sosyal gelişme ihtiyaçlarının da teminatı demektir. Devletin buna göre yapılandırılması, her türlü sosyal güvenlik kurumlarının ve sistemlerinin varlığı demektir.

Atatürkçülük, hukuk devleti demektir. Başta İnsan Haları Evrensel Beyanemesi'nde ifade edilenler olmak üzere, insanca yaşama ve varlığını idame ettirme haklarının güvencesi demektir. Düşünme hakkı, ifade hakkı demektir. Nitekim bir konuşmasında "Cumhuriyet özgür düşünce taraftarıdır. Samimi ve meşru olmak şartı ile her düşünceye hürmet ederiz" demiştir.

Atatürkçü düşünce ferdi özgürlüklerin en geniş biçimde sağlanmasını da ifade eder. **Tabii sosyal ve uygar insanlar için.**

Gerçekten de Atatürk, günümüzde de üzerinde çok durulan ve değişik yorumlarla ele alınan bu konuya en mantıklı ve en doğru yorumu ve yaklaşımı da ortaya koymuştur. Bu konuda şunları söylüyor;

"Modern demokrasilerde ferdi özgürlükler (başta düşünce ve ifade hürriyeti), özel bir değer ve önem kazanmıştır. Artık, ferdi özgürlüklere devletin ve hiç kimsenin karşıması, bahse konu olamaz. Ancak bu kadar yüksek değeri olan ferdi özgürlüğün, medenî ve demokrat bir millete neyi ifade ettiği, özgürlük kelimesinin genel olarak düşünülen anlamı ile anlatılamaz. Bahse konu olan özgürlük, sosyal ve medenî insan özgürlüğüdür.

Bu sebeple, ferdi özgürlüğü düşünürken her ferdin ve sonunda bütün milletin müşterek menfaati ve devletin var oluşunu göz önünde bulundurmamak gerekir. Anlaşıyor ki, ferdi özgürlük kayıtsız şartsız olamaz. Ötekinin hak ve özgürlüğü ve milletin müşterek menfaati ferdi özgürlüğü kısıtlar. Ferdi özgürlüğü kısıtlamak, devletin de normal ödevidir. Çünkü devlet, ferdi özgürlüğü sağlayan bir teşkilât olmakla beraber, aynı zamanda bütün özel faaliyetleri, genel ve millî menfaatler için birleştirmekle yükümlüdür".

İşte, Atatürk'ün düşüncesindeki Cumhuriyet; fert-özgürlük-millet-devlet kavramlarını en güzel biçimde âhenkleştirmiş ve modern, özgür batı demokrasilerindeki anlayışa uygun bir yere oturtmuştur.

Ancak, ne gariptir ki, bugünkü Türk aydınları arasında ferdi öz-

gürlük; düşünce ve ifade özgürlüğü adma, ferdi; devletin de milletin de önüne geçirecek, üstüne çıkararak özgürlükçü olunacağını zannedenler vardır. Böyleleri; başka fertlerin, milletin ve devletin özgürlüklerini hiç hesaba katmadan ferdi özgürlük arıyorlar ise, ya sosyal ve uygar insan değillerdir veya özgürlük, fert, millet, devlet kavramları ile bunlar arasındaki ilişkilerin dengesini yeterince bilmeyen ve hele Atatürk'ü hiç anlamayan kimselerdir. Böyleleri ya cahildirler, ya gafildirler yahut da, "Bırakın da üniter ve millî Türkiye Cumhuriyeti'nde federasyonu konuşalım; bu devletin sınırlarını da tartışma konusu yapabilelim" gibi bir düşünce peşinde olan kötü niyetlilerdir.

Değerli dinleyiciler,

Atatürkçülük akıl demektir, ilim (Bilim) demektir, fen demektir, teknik-teknoloji demektir. Akıl ve bilimin rehberliğinde çağdaş uygarlık düzeyine varmak, çağı yakalamak, bütün problemleri akıl ve bilim ile çözmeyi bilmek demektir. Bildiğimiz gibi bir konuşmasında; "Ben, manevî miras olarak hiçbir nass-ı katı, hiçbir doğma, hiçbir donmuş ve kalıplaşmış kural bırakmıyorum. Benim manevî mirasım ilim ve akıldır. Benden sonrakiler, bizim aşmak zorunda olduğumuz çetin ve köklü müşkülât önünde, belki gayelere tamamen eremediğimizi, fakat asla taviz vermediğimizi, akıl ve ilmi rehber edindiğimizi tasdik edeceklerdir. Zaman sür'atle dönüyor, milletlerin cemiyetlerin, fertlerin saadet ve bedbahtlık telâkkileri bile değişiyor. Böyle bir dünyada, asla değişmeyecek hükümler getirdiğini iddia etmek, aklın ve ilmin inkişafını inkâr etmek olur. Benim, Türk milleti için yapmak istediklerim ve başarmağa çalıştıklarım ortadadır. Benden sonra, beni benimsemek isteyenler, bu temel mihver üzerinde akıl ve ilmin rehberliğini kabul ederlerse, manevî mirasçılarım olurlar" demiştir.

Atatürkçülük barış da demektir. Yurtta Sulh, Cihanda Sulh demektir. Ülke içindeki insanlarımız arasında da dünya milletleri arasında da dostluk, kardeşlik ve işbirliği demektir. Milletlerin ve devletlerin birbirlerinin haklarına karşılıklı saygı ve anlayış demektir.

Özetleyecek olursak,

Atatürk'ün önderliğinde tutsak olmaktan kurtulmuş, bağımsızlığını korumuş, millî, üniter, lâik, demokratik, sosyal hukuk devletini kurmuş olan Türler:

a - O'nun "Bilelim ki kendi benliğine sahip olamayan milletler başka mil-

letlerin şikâridir" sözleri ile ifade ettiği gibi kendi millî benliklerini bulacaklar, millî kimliklerine ve kişiliklerine sahip olacaklardır.

b - Türkler, millî kimliklerinden ve benliklerinden; dillerinden, tarihlerinden ve inançlarından; kısaca kendi kültürlerinden kopmadan, çağı anlayabilen, çağın bütün medenî gereklerini yerine getirebilen medenî bir millet olacaktır. Bu konuda da bildiğiniz gibi: "Medeniyet öyle bir ateştir ki ona bigâne kalanları yakar, mahveder" demek suretiyle medenî olmanın hayatî önemine işaret eder. Bu iki husus, Atatürk'ün gerçekleştirdiği bütün inkılâp hareketlerinin de en esaslî iki anahtarıdır. Bu iki husus arasında çok hassas bir bağ ve hassas bir denge vardır. Bu iki hususa aynı ağırlıkta, aynı önemde, eşit değer vermemek aynı zamanda Atatürk'ü tek taraflı görmeleri ve kendi bakış açılarına göre değerlendirmeleri de kaçınılmaz olur ki, bugün karşı karşıya olduğumuz problemlerin çoğunda bu noktadaki denge-sizliğin büyük payı vardır. Bir taraftan Atatürkçü düşüncenin demokratik, lâik, sosyal hukuk devleti ilkelerine sıkı sıkıya bağlı kalırken diğer yandan millî ve üniter devlet niteliklerini iyi anlayamamış veya anlamak istememiş insanlarımızın bu konudaki çelişkileri ve garabeti çok açıktır.

Değerli dinleyicilerim,

Bütün şu ifade etmeye çalıştığımız hususlardan sonra, Atatürkçülüğün yeni bir yorumunu ve değerlendirmesini nasıl yapacağız? Bütün bu yönleri ile Atatürkçülük nedir? Bir siyasi ideoloji mi? Bir doktrin mi?

Bence bunların ikisi de değildir. Çünkü: Bilindiği gibi, bütün siyasi ideolojiler bir hareketin fikrî cephesini yansıtır. Bu siyasi ideolojiler günün şartlarına bağlı olarak doğdukları için ve belli bir düzenle mücadele etmek mecburiyetinde olduklarından tabiatları icabı tek yönlüdürler.

Siyasi ideolojiler, kamuoyunun ilgisini üzerine çekmek istedikleri gerçekleri ön plâna almak ve bunları mübalâğalı bir şekilde büyütmek mecburiyetinden kaçınmazlar. Böylece, diğer bütün gerçekleri gölgede bırakırlar. Bu yüzden de toplum sorunlarını daima çarpık bir biçimde yansıtır.

Çıkarlarını belli bir siyasi ideolojide gören bazı zümreler, gölgede bırakılan diğer gerçeklerin aydınlığa kavuşmaması için çaba gösterirler. Sonuç olarak siyasi ideolojiler insan ve toplum sorunlarını daima çarpık yansıtan veya hiç olmazsa tek taraflı yansıtan bir sistem olmaktan kurtulamazlar.

Siyasi ideolojilerin yukarıda kısaca açıklanan çarpık ve yanlı bakışına mukabil Atatürkçülük, kendisini bir ideoloji olmaktan kurtarmıştır. Atatürk inkılâbı ve ilkelerinin hiçbirisi, sadece kurtuluş savaşımızın başladığı dönemdeki Türk toplumunun içinde bulunduğu özel şartları göz önünde tutarak, sadece o günkü sorunların çözümlenmesine en uygun yolu bulmaya çalışmamıştır. Atatürk'ün sorunlara bakışı, zaman ve mekan içinde sınırlı kalan bir düşünce ürününün çok üstündedir. Türk toplumu için bulduğu çözüm yolları, özel tarihi şartların ötesinde bütün insan topluluklarını kapsayacak, hepsi için geçerli olarak derinlik ve genişliktedir. Bu bakımdan onun evrensel yönü ve başardığı işler "İhtilâl" kavramına sığmayacak kadar büyük olmuştur. Yaptığı bu işlere ilk teşhisi de kendisi koymuş, Yeni Türk Devleti'nin kuruluşu ve Türk milletinin çağdaş uygarlığa yönelişi olaylarını başka bir kelime ile, "İnkılâp" kelimesi ile ifade etmiştir.

Atatürkçülük bir doktrin de değildir.

Atatürkçülük, kelime yapısına ve anlamına bakarak bir "siyasî ideoloji" ifade eder gibi görünürse de, bunun böyle olmadığına biraz önce işaret ettik. Siyasi ideolojiler, belli ve dar sınırlar içerisinde belli kurallara dayanan doktrinlerdir. Atatürkçülük ise böyle dar bir çerçeveye hapsedilemez.

Atatürkçülüğü, onun inkılâp ve ilkelerine bağlılık olarak kabul etmek, gerçek anlamını daha etken bir açıklığa kavuşturmak demektir. Ancak, inkılâpçılık ilkesiyle çağın daima değişen koşullarına açık tutmamız gereken prensiplerini, onun inkılâp anlayışı ve temel felsefesi yönünde tutmak, Atatürk inkılâpçılığına bağlı kalmak demektir. Bu yönüyle Atatürkçülük, "inkılâpçılık" ilkesiyle, çağdaş bütün gelişmelere imkân sağlayan yönünü açık tutarak, siyasi bir doktrin olma kırsırlığından da kendisini kurtarmıştır.

Oysa doktrin, bilindiği üzere dinî, felsefî veya siyasî bir öğretilerdeki dogmatik kavramların bütünüdür. Doktrinlerin temel yapısında onun ortaya koyduğu kurallara karşı tutucu ve fanatik bir bağlılık vardır. Bu yüzden komünizm, faşizm ve nazizm gibi siyasi ideoloji ve doktrinlerin değişmez, belli kuralları vardır. Bu nedenle birer doktrinlerdir. Komünizmin temel Felsefesini Marks kurmuştur. Dün birçok komünist ülkelerin birbirlerini Revizyonist veya Oportünist olarak suçlamalarının nedeni, kendilerine göre Marks'ın ortaya koyduğu sistemin belli kurallarının dışına çıkmış olduğu sonucuna varılmasındandır. O halde doktrinler bir bakıma değişmez doğmalardır. Atatürkçülük ise kendisini bu doğmalardan kur-

tarmış ve işaret ettiğimiz gibi İnkılâpçılık ilkesini kabul ederek sonsuza dek uzanan bir uygulama niteliği ile siyasî doktrinlerin çok üstünde bir güce erişmiştir. O halde, Atatürkçülük bir dünya görüşüdür. Atatürk bir sentez adamıdır. Yaptığı inkılâpların hepsinde eskiyi ve eski görüşleri "tez" ve yeni görüş ve düşünce ile uygulamaları da "Antitez" olarak kabul etmiştir. Bunları bir denklem halinde çözümlenip, kendi deha süzgecinden geçirerek sonucunda sentezlere ulaşmıştır. Atatürk'ün daha güzele, daha mükemmele ve millî gerçeklere daha uygun olana giden yolu açan inkalâplarını işte bu sentezler abidesi meydana getirmiştir.

Atatürk'ün sentezlerinden meydana gelen dünya görüşü, tekrar edelim ki faşist veya marksist dünya görüşlerinden tamamen farklı olarak bir doktrin, bir doğma, bir teori değil; bir yön, bir metod, bir sistem ve bir zihniyettir. O, bu zihniyeti bir konuşmasında şöyle dile getirmiştir. "Uygarlık yolunda başarı, yenileşmeye bağlıdır. Sosyal hayatta, ilim ve fen alanında başarı için yegâne gelişme ve ilerleme yolu budur. Hayata ve yaşayışa hâkim olan hükümlerin zaman ile değişme, gelişme ve yenileşmesi zaruridir".

Atatürk işte bu zarurete inandığı içindir ki, en kıymetli miras olarak akıl, ilim ve fenni bırakmıştır. Akıl, ilim ve fen temeli üzerine oturtulmuş olan Atatürkçülük de bunun için ideoloji ve doktrin değildir. Atatürkçülük, insanın en kıymetli varlığı olan akıl geliştikçe, aklın en güzel ürünleri olan ilim ve fen geliştikçe her türlü gelişmeye açık bir dünya görüşüdür.